

**СИНТЕТИЗЪМ – АНАЛИТИЗЪМ НА
СЪВРЕМЕННАТА БЪЛГАРСКА МОРФОЛОГИЧНА СИСТЕМА**

Стоян Буров
Българска академия на науките

**SYNTHETICITY – ANALYTICITY IN THE MORPHOLOGICAL
SYSTEM OF MODERN BULGARIAN**

Stoyan Burov
Bulgarian Academy of Sciences

The article aims at reviewing Ivan Kutsarov’s research on the relationship between syntheticity and analyticity in the morphological system of Modern Bulgarian. It also deals with other Bulgarian and foreign linguists’ opinions and considerations related to the specific features of Modern Bulgarian morphology, as well as ways of measuring the degree of syntheticity and analyticity in the Bulgarian language. The author also introduces his own interpretations of the topic, supported with evidence from observations on the length of Bulgarian words in number of syllables and number of letters, which has been accepted by many linguists as a reliable criterion for measuring the degree of syntheticity – analyticity in inflecting languages.

Key words: syntheticity, analyticity, criteria for measuring the degree of syntheticity – analyticity, length of words in number of syllables, length of words in number of letters

В памет на проф. д.ф.н. Иван Куцаров

Докладът има за цел да представи в обобщен вид изследванията на Иван Куцаров по темата за съотношението синтетизъм – аналитизъм на съвременната българска морфологична система. Разглеждат се и становища и разсъждения на други български и чуждестранни лингвисти относно начините за измерване на степента на синтетизъм – аналитизъм на българския език. Привеждат се и някои собствени наб-

людения по темата, подкрепени с наблюдения върху дължината на думата в брой срички и брой букви в българския език, която от много учени се приема за един от меродавните критерии при измерването на степента на синтетизъм – аналитизъм на флективните езици. Докладът се състои от две части. Тук се представя първата част, в която се прави преглед на изследванията на Ив. Куцаров по темата в съпоставка с изследванията на други лингвисти. В края се представят и някои собствени наблюдения и изводи.

Първа част

1. Въпросът за най-важните морфологични особености на съвременния български език в сравнение със старобългарския и със съвременните славянски езици, от една страна, и с някои от най-разпространените индоевропейски езици, от друга страна, сред които централно място заема именно преходът от синтетизъм към аналитизъм и неговото отражение върху цялата българска граматика, занимава **Иван Куцаров** както в неговите обобщаващи трудове по морфология, така и в няколко специални изследвания.

В *Лекции по българска морфология* (Куцаров 1997а) той приема, че понятията „синтетизъм“ и „аналитизъм“ са свързани преди всичко с начините за изразяване на граматичните значения – със синтетични или с аналитични форми. Отбелязва, че граматичното изразяване в съвременния български език използва и единия, и другия тип словоформи, като противно на преобладаващото мнение за превеса на аналитичните средства над синтетичните той смята, че между единия и другия тип форми съществува приблизително равновесие. Това негово гледище се основава на собствените му проучвания, които във времето с малко предхождат *Лекциите*.

Към по-важните аналитични прояви в морфологията на съвременния български език Иван Куцаров отнася: 1. Отпадане на морфологичната категория падеж при съществителните, прилагателните и числителните имена; 2. Редуциране на категорията падеж при местоименията; 3. Аналитично изразяване на старите неопределени форми инфинитив и супин; 4. Аналитично изразяване на степените за сравнение; 5. Аналитични форми за бъдеще време както от свършени, така и от несвършени глаголи; 6. Нови типове аналитични форми – аналитични глаголни форми, повечето от които не са съществували в старобългарския език и не са присъщи на съвременните славянски езици. Тези форми са възникнали във връзка с граматикализирането на зна-

ченията относителност, резултативност, умозаключителност, преизказност, следходност, свидетелственост, повелителност.

Авторът набелязва следните синтетични прояви в съвременния български език: 1. Съхраняване на почти всички старобългарски синтетични форми: за лице, число, род; за повелително наклонение, аорист, относителност (минало несвършено време, или зависим таксис според терминологията на Ив. Куцаров); за винителен и дателен падеж при някои местоимения, за звателен падеж при някои лични съществителни имена; за свидетелственост, носена от морфемата *х/ш* (*писах, пишех, бях, щяхте* и под.); за формалното изразяване на причастията – *пишещ, писал, пишел, писан* и под.; 2. Обратна тенденция към синтетизъм със следните прояви: образуване на синтетични форми за изразяване на определеност; при най-употребяваните преизказни форми за трето лице сегашно и минало (свършено) време; при т. нар. нова форма за условно наклонение (*ядвам, ядвах* и под.); за изразяване на така нар. комплексна итеративност в рамките на категорията вид на глагола (*написвам, прочитам* и под.).

Без да ги отнася към проявите на аналитизъм – синтетизъм, Ив. Куцаров посочва още няколко морфологични особености на съвременния български език, свързани с граматикализация на нови значения: 1. Граматикализация на значението определеност при имената; 2. Граматикализация на значението преизказност при глагола; 3. Граматикализация на значението резултативност при глагола; 4. Граматикализация на значението относителност при глагола; 5. Граматикализация на значението умозаключителност; 6. Граматикализация на значението свидетелственост (Куцаров 1997а: 34 – 39).

В статията *Аналитични и синтетични прояви на съвременния български език* (Куцаров 1996/2011: 128 – 135)¹ Ив. Куцаров, след като изброява посочените по-горе аналитични и синтетични прояви на съвременния български език, прави следните обобщения: 1. От 23 маркирани граматични значения категоричен синтетичен израз имат 9 – множественост, женски род, среден род, говорещ, слушащ, предходност, свидетелственост, итеративност, определеност; категоричен аналитичен израз имат 7 маркирани граматични значения – следходност, резултативност, умозаключителност, пасивност, отрицателност, сравнителност, превъзходност; останалите значения се изразяват както със синтетични, така и с аналитични форми, напр. значенията повелител-

¹ Годината пред наклонената черта посочва кога е публикуван трудът за първи път, а годината след наклонената черта посочва годината на изданието, според което се цитира трудът.

ност, условност и др.; 2. От 15 морфологични категории в съвременния български език изцяло синтетично изразяване на техните грамемии имат 5 категории – число, род, положение (т.е. определеност – неопределеност), итеративност – неитеративност и свидетелственост – несвидетелственост; изцяло аналитично изразяване имат 4 категории – вид на действието, залог, статус, степенуване; останалите използват и двата типа форми (Куцаров 1996/2011: 133 – 134).

И така въз основа на тези данни авторът установява, че в категориален план все още преобладават синтетичните прояви на съвременния български език. Едновременно с това авторът признава, че големият брой маркирани граматични значения са предпоставка за огромен брой словоформи, т.е. този факт показва решаващ количествен превес на аналитичните форми, тъй като почти всички словоформи, натоварени с повече от две маркирани значения, са аналитични. От своя страна обаче те имат по-ниска фреквентност от минимално натоварените синтетични форми, което внася приблизително равновесие между аналитичните и синтетичните форми в езика (Куцаров 1996/2011: 134).

В статията *Доколко българският език е аналитичен, а чешкият – синтетичен* (Куцаров 1997б: 59 – 69) авторът сравнява синтетичните и аналитичните черти в двата езика и заключава, че „особена разлика в степента на синтетичност на двата езика няма“ (Куцаров 1997б: 68). В българския език въпреки подчертаната тенденция към аналитизъм преобладава синтетичното изразяване на граматичните значения, в съвременния чешки език както в категориално, така и в чисто количествено отношение преобладават синтетичните форми: морфологичните категории са по-малко на брой в сравнение с българския, което е фактор и за по-малко на брой комбинации на граматични значения, които по принцип се изразяват с аналитични форми.

Възгледите на Иван Куцаров относно понятията синтетизъм – аналитизъм могат да бъдат обобщени, както следва:

- (1) Проявите на аналитизъм не трябва да се отъждествяват единствено с отсъствието на категорията падеж при имената.
- (2) Понятията синтетизъм и аналитизъм трябва да се разглеждат само във връзка с начините на изразяване на маркираните граматични значения.
- (3) Съществува приблизително равновесие между синтетичните и аналитичните форми в съвременния български език: в категориален план преобладава синтетичното изразяване, но в чисто количествено отношение аналитичните форми са

повече в сравнение със синтетичните заради големия брой на маркираните граматични значения.

- (4) Налице е „обратна“ тенденция към синтетизъм в изразяването на някои нови граматични значения: определеност, преизказност в трето лице на сегашно и минало свършено време, значението за условно наклонение, изразявано с форми от типа *ядвам*, комплексна итеративност в рамките на вида на глагола.

В най-големия си представителен труд *Теоретична граматика на българския език. Морфология* (Куцаров 2007) авторът в общи линии повтаря вече изложените тук наблюдения с акцент върху следното: „С понятията „синтетична форма“ и „аналитична форма“ следва да се свързват и понятията „синтетичен език“ и „аналитичен език“: ако в даден език преобладават синтетичните словоформи, той е език от предимно синтетичен тип, ако преобладават аналитичните форми – той е предимно аналитичен тип. Всяко друго тълкуване е едностранчиво и влиза в разрез с общото разбиране за синтетизъм и аналитизъм“ (Куцаров 2007: 21). Тук Куцаров отново формулира гледището си, че (1) на понятията „синтетизъм“ и „аналитизъм“ трябва да се гледа като на морфологична техника, инструментариум, необходим за изразяване на граматичните значения, и че (2) понятията „синтетичен“ и „аналитичен“ език трябва да се дефинират само в количествено отношение, в зависимост от това кои форми в езика преобладават: колкото повече са аналитичните форми, толкова по-висока е степента на аналитизъм на езика; обратно – колкото повече са синтетичните форми, толкова по-висока е степента на синтетизъм на езика.

2. Виждането, че понятията „синтетизъм“ и „аналитизъм“ трябва да се разглеждат само във връзка с начините на изразяване на граматичните значения, общо взето, е в съответствие със схващането на Георги Герджиков, че степента на синтетизъм – аналитизъм се базира на това как се предава граматичната информация – с помощта на афикси или с други средства за граматично изразяване (Герджиков 1983: 49). Вярно е, че той заявява: „Веднъж възникнала, тенденцията към аналитизъм обхваща всички сектори на езика“ (Герджиков 1983: 51), но от по-нататъшните му разсъждения става ясно, че се визират именно сектори в граматиката на езика, а не изобщо сектори от всички езикови равнища – фонетично, словообразователно, лексикално, синтактично. За разлика от Куцаров Герджиков се интересува преди всичко от теоретичния въпрос какво трябва да се разбира под тенденция към аналитизъм на индоевропейските езици, в частност на българския език:

„Развоят на индоевропейските езици към аналитизъм може да се определи като тенденция към прогресивно намаляване на средното количество граматическа информация, изразявано чрез флективна афиксация, което се пада на микрословоформа“ (Герджиков 1990: 151). Според Герджиков последиците от тенденцията към аналитизъм, т.е. последиците от прехвърлянето на част от граматичната информация от самостоятелните словоформи върху други средства за граматично изразяване (служебни думи, словоред), при имената и при глагола са коренно различни: при имената граматичната информация се прехвърля главно върху предлозите, които не са част от именното формообразуване, при глаголите прекалено голямата граматична информация се прехвърля предимно върху спомагателни глаголи и по-рядно върху частици, които за разлика от предлозите са част от композираните глаголни форми. В резултат тенденцията към аналитизъм води до разрушаване на именните категории, но до запазване и обогатяване на глаголните категории. Ето защо, заключава Г. Герджиков, индоевропейските езици, в които е налице тенденцията към аналитизъм, имат бедно име, но богат на композирани форми глагол (Герджиков 1983: 51). Изчисленията на Ив. Куцаров потвърждават твърдението на Г. Герджиков.

Герджиков и Куцаров взаимно се допълват, без да има между тях съществени различия. Герджиков прави теоретично изследване на феномена синтетизъм – аналитизъм, той съсредоточава вниманието си главно на въпроса за тенденциите от синтетизъм към аналитизъм в българския и в останалите индоевропейски езици, опитва се да изведе формула за степента на синтетизъм – аналитизъм и да обоснове резултата от тенденцията към аналитизъм в именната и глаголната система. Куцаров няма теоретични наблюдения, ако изключим твърдото му убеждение, че понятията „синтетизъм“ и „аналитизъм“ трябва да се отнасят само към начините на изразяване на граматичните значения. Той пък съсредоточава вниманието си главно върху проявите на синтетизъм и аналитизъм в българската граматика и отчасти в граматиките на другите славянски езици. Новост при него е това, че аргументирано оспорва аксиоматично приеманото становище, че българският език е предимно аналитичен за разлика от всички останали славянски езици. Той се опитва да докаже въз основата на количествени показатели (преброяване на морфологичните категории и на маркираните граматични значения), че синтетичните и аналитичните черти на българския език се намират в относително равновесие. Както Герджиков, така и Куцаров смятат, че е възможно да се направи точно количествено изчисление на степента на синтетизъм – аналитизъм, срв.: „Според нас съвременната

лингвистика може да създаде методи за достатъчно точно измерване на количеството граматическа информация, която се носи от отделния член на системата както в самата система (в парадигмата, в кода), така и в речта (в съобщенията) (Герджиков 1983: 49), „Още по-прецизен извод [за степента на синтетизъм – аналитизъм] може да се направи, ако се отчете фреквентността на всеки отделен тип словоформи на базата на надежден и статистически оформен езиков корпус. Като се има предвид, че по принцип натоварените с повече граматична информация форми (за които вече отбелязахме, че са предимно аналитични) имат по-ниска фреквентност от минимално натоварените (които пък са предимно синтетични), количественото превъзходство на единия над другия тип трудно може да се предскаже. Едно е сигурно – превъзходството ще бъде минимално“ (Куцаров 1996/2011: 134).

Двамата автори са съгласни, че проявите на аналитизъм не трябва да се отъждествяват единствено с отсъствието на падежи при имената – теза, която повече или по-малко се поддържа в по-стари трудове на българските лингвисти К. Мирчев, Л. Андрейчин, Ив. Дуриданов, Ст. Стоянов, П. Пашов и др.

3. Против приравняването на аналитизма с безпадежността на имената се обявява и Валентин Гешев: „Ако аналитизъм е равно на отсъствие на падежи при имената, „аналитичен“ би било синонимно на „безпадежен“. Но обикновено езиковедите влагат по-широко съдържание в понятието аналитизъм. Проявите на аналитизъм в езиковата система са доста разнообразни и връзката между тях не е толкова очевидна и еднозначна“ (Гешев 1990а: 293).

В. Гешев смята, че безпадежността на имената е резултат от деграматикализация на падежите като категория. Нещо повече, той е убеден, че основна причина за развитието към аналитизъм са именно процесите на деграматикализация в съответните езици, а граматикализацията на определени значения може да предизвика обратен процес на нов синтез в различни дялове на езика: „Тенденцията към аналитизъм спомага за отслабване, а след това и изчезване в даден език най-напред на съгласувателни, след това на недостатъчно семантично мотивирани и по-трудно – на други граматични категории. Но именно семантичната редуваност на граматичните категории е от своя страна предпоставка за възможното им изчезване. Присъствието на една семантична категория в лексиката само по себе си съдържа вероятността тя да се деграматикализира [...] Ако тенденцията към аналитизъм е всеобща, това неминуемо би довело до значителна деграматикализация на езиците [...] Вероятно деграматикализацията на едни и

граматикализацията на други семантични понятия отразява някаква исторически меняща се йерархия на понятията в човешките представи, следователно е свързана (може би твърде опосредствано) с развитието на човешкото мислене“ (Гешев 1990а: 300 – 301).

4. Ето някои свидетелства за широкото представяне на синтетичните черти в българския език, по което той принципно се съгласува с другите славянски езици. Словообразуването с помощта на морфемни афикси е типично славянско явление. В други езици, напр. английски, превес в това отношение има т. нар. конверсия. Морфемната деривация, широко разпространена в българския език, значителната степен на склонност към образуване на сложни думи чрез координация или субординация на две (рядко повече) основи и много често с прибавяне, а не съкращаване на афиксално словообразователно средство, наред със запазените немалки флективни способности въпреки съвременния аналитичен строй поддържат славянския облик на езика, като увеличават дължината на думата и формата, което от много лингвисти се смята за важен критерий при отчитане на степента на синтетизъм/аналитизъм, независимо от това как ще се измерва тази дължина – дали чрез броя на морфемите, броя на сричките, или буквите в думата. Според този критерий българският език е по-близо до останалите славянски езици, отколкото до аналитични езици като английския.

Още свидетелства за запазените словоизменителни качества на езика: 1. Формоизменение на прилагателните имена и на другите думи, изпълняващи функция на прилагателни (местоимения, числителни, причастия), наложено от изискването за съгласуване с определяемото по род и число; 2. Висока честота на употреба на синтетичните форми на няколко глаголни времена (сегашно, аорист, имперфект) и тяхното формално разнообразие в изменението им по лице и число; 3. Употребата на формите за сегашно време в състава на бъдеще и бъдеще в миналото; 4. Разнообразие от глаголни флексии и основи (три в сегашно време, десет или дори дванайсет в аорист и няколко в имперфект); 5. Замяна на инфинитива с да-конструкция, в която се употребява спрегнат глагол. По този повод Ю. С. Маслов отбелязва, че от една страна, да-конструкцията увеличава дела на служебните частици, но от друга страна, повишава равнището на флективно-фузионния синтетизъм, заменяйки хапLOSEMИЧНИЯ афикс на инфинитива с набор от синтетосемични и фузионни лично-числови окончания (Маслов 1981: 9). „Да-конструкцията не е по-аналитична от инфинитива“, констатира и В. Гешев (Гешев 1990б: 159): инфинитивът сигнализира значението си чрез окончанието, т.е. синтетично, но е неизменяем и

няма лични окончания; 6. Формоизменение на спомагателните глаголи *съм* и *ща* (*щях*, *щеше* и т.н.), изменение на причастията в състава на сложните глаголни форми по род и число; 7. Статус на определителния член като постфиксална морфема (т.е. като част от синтетичната дума) и неговото изменение по форма в зависимост от рода и числото; 8. Разнообразие от флексии при образуването на формите за множествено число на съществителните имена (срещу почти пълното еднообразие в това отношение в английски език).

5. Тези и редица други доказателства за запазения и придобития в разволя на българския език синтетизъм дават основания на лингвисти като Ю. Маслов да твърдят, че „в цялост и почти във всички свои звена граматическият строй на съвременния български език се характеризира: първо, с тясна кооперация на аналитическите и синтетическите тенденции и второ, с наличие на редица преходни, промеждутъчни образувания“ (Маслов 1981: 9). Към свидетелствата за аналитизъм авторът причислява: 1. Практически пълно отсъствие на падежни флексии при съществителните и прилагателните; 2. Наличие у глагола и у неглаголния предикатив на аналитични форми за времето и наклонението; 3. Подвижност на морфемите: постпозитивен член, показатели за степени на сравнение; 4. Подвижност на възвратните частици *се* и *си*. Към проявите на синтетизъм той отнася: 1. Родова класификация на съществителните и задължително съгласуване по род; 2. Семантически немотивиран плурализъм на формообразователните морфемии; 3. Синтетосемия на личночисловите и родовочисловите окончания и др.; 4. Значителен брой примери на фузия (взаимопроникване на контактуващи морфемии); 5. Трайно запазване на формите на простото минало време и развитие на нови синтетични образувания (условно наклонение, причастие на имперфекта и др.). Най-накрая Ю. Маслов смята, че в структурата на българския език са налице и някои елементи на аглутинация: 1. Суфикс за релативизация *-то* (*който*, *колкото*, *където*...); 2. Частиците за степенуване *по* и *най*; 3. ХапLOSEмичен показател за мн.ч. на прилагателните и причастията *-и*.

6. В статията *Аналитизъм и балканизми* В. Гешев разглежда ролята на междуезиковите взаимодействия при разволя към аналитизъм. Самото съществуване на двуезичие или смесване на диалекти е предпоставка за опростяване на езиковата структура. Авторът настоява, че понятията „аналитизъм“ и „балканизми“ не трябва да се смесват. Пособва следните примери за балканизми в българския език, които не са проява на аналитизъм: 1. Частиците за сравнителна и превъзходна степен; 2. Да-конструкцията. От друга страна, към проявите на анали-

тизъм, които не са балканизми, той отнася: 1. Удвояването на допълнението в българския и в другите балкански езици; 2. Заличаването на разликата между категориите покой и посока (Гешев 1990б: 158 – 160). Фр. Славски също смята, че „билингвизмът и трилингвизмът могат да бъдат отправна точка за развитието на аналитизъм“ (Славски 1990: 266). Той има предвид факта, че при заселването си на Балканския полуостров българските славяни влизат в контакт с население, говорещо латински и гръцки език.

7. Това, че мнозина лингвисти приравняват аналитизма със загубата на падежите, е обяснимо, защото загубата на падежните флексии, която протича почти едновременно с прегрупирането, унификацията и съкращаването на падежите, е най-ярката аналитична черта на българския език. Но този процес не може да бъде изолирано явление, напротив, дава отражение върху целия граматичен строеж на българския език (Славски 1990: 264). Ето защо ние не сме склонни да разглеждаме понятията синтетизъм и аналитизъм само като вид морфологична техника, инструментариум, необходим за изразяване на граматичните значения. Така напр. още Ш. Байи открива корелация между степента на аналитизъм и изразяването на глаголната преходност в езиците: ако в отношенията между агенса и обекта преобладават случаите на изразяване с непреки допълнения, езиците по-скоро са синтетични, но ако отношенията се изразяват предимно с преки допълнения, езиците по-скоро са аналитични (Байи 1920/2003: 194 – 195). Съвременните типологични изследвания на съотношението между преходните и непреходните двуместни предикати в индоевропейските езици потвърждават отбелязаната от Байи корелация по преходност/непреходност и аналитизъм/синтетизъм. Като прави сравнение между 23 съвременни индоевропейски езика, С. Сай стига до извода, че индексът на непреходност „мощно“ корелира с броя на падежите в съответните езици: в езиците с по-голямо количество падежи непреходните структури са представени по-широко, отколкото в езиците с по-малко падежи, напр. непреходните глаголи в романските езици, в английски, норвежки, нидерландски са по-малко в сравнение с езици като немски, гръцки, албански, докато в тези езици от своя страна непреходните глаголи са по-малко в сравнение с руски, сръбски, полски, украински, литовски (Сай 2017). В българския език също се наблюдава процес на заличаване на семантичната разлика между преходните и непреходните глаголи, разлика, която все повече става синтактична, отколкото семантична. В резултат на това сам по себе си глаголът не ни съобщава нищо за значението преходност или непреходност, само различната синтактична връзка с

окръжаващите го членове на изречението съобщава за неговата реализация като преходен или непреходен глагол. Начинът на образуване на преходни глаголи от непреходни чрез тяхната употреба без или със каузативно значение е много продуктивен в съвременната българска реч (Буров 2019: 115 – 117).

Колкото до атрофията на словоизменителността, тя е обща славянска тенденция (Леков 1958: 123). Това наблюдение е вярно от диакронна гледна точка, при това, изглежда, тенденцията има универсален характер като посока на развитие на флективните езици. Атрофията на словоизменителността е следствие от прехода от синтетизъм към аналитизъм, но това не е единствената причина за нейната проява. Сам Леков се съгласява, че разпадането на склонението наред с други важни тенденции, като напр. замяната на простите глаголни форми със сложни, задължителната употреба на личното местоимение пред глагола, загубата на двойственото число, появата на определителен и неопределителен член, загубата на някои видове наклонения, отстраняването на суплетивизма, преминаването от аспектна към темпорална глаголна система и някои др., е универсална тенденция в разволя и „усъвършенстването“ на европейските езици (Леков 1958: 117 – 118). Славянските езици не правят изключение от посоката на развитие на останалите европейски езици, като цяло техните граматически системи се подчиняват на посочените тенденции. Характерна особеност в развитието на граматическите системи е, че в различните езици или групи езици посочените тенденции се проявяват в нееднаква степен, а развитието е неравномерно, защото е в зависимост от различни интра- и екстралингвистични фактори. Вижда се, че въпреки загубата на падежните флексии, която е причина за драстичното формално „обедняване“ на името, съвременният български език като цяло продължава да пази словоизменителните си способности и формалното си разнообразие. Би могло да се твърди, че посочените две качества са системна граматическа характеристика на славянските езици, вкл. и на българския.

Запазените синтетични черти на съвременния български език не са основание за подценяване или оспорване на неговата аналитична структура. Различните части на езика се характеризират с неравномерно развитие от синтетизъм към аналитизъм. Така, ако в областта на имената аналитизмът е почти завършен процес и дори започва да се наблюдава стъпка към нов, „вторичен“ синтетизъм, при глагола процесите са още в начален етап на развитие към аналитизъм. Някои речеви прояви от последните години, свързани с медиите и с интернет

комуникацията, дават тласък на аналитичните тенденции в структурата на българското изречение.

ЛИТЕРАТУРА

- Байи 1920/2003:** Балли, Ш. Импресионизм и граматика. [Bally, Ch. Impressionizm i grammatika.] // Ш. Балли. *Язык и жизнь*. Москва: УРСС, 186 – 199.
- Буров 2019:** Буров, Ст. Глаголът се променя (Конверсивна каузативация на значенията). [Burov, St. Glagolat se promenya (Konversivna kauzativatsiya na znacheniyata).] // Ст. Буров. *Studia grammatica bugarica*. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2019, 108 – 117.
- Герджиков 1983:** Герджиков, Г. Тенденцията към аналитизъм – определение, метод на измерване, причини, следствия. [Gerdzhikov, G. Tendentsiyata kam analitizam – opredelenie, metod na izmervane, prichini, sledstviya.] // *Съпоставително езикознание*, 1983, № 5, 46 – 55.
- Герджиков 1990:** Герджиков, Г. Развоят на индоевропейските езици към аналитизъм и някои всеобщи типологични зависимости. [Gerdzhikov, G. Razvoyat na indoeuropeyskite ezitsi kam analitizam i nyakoi vseobshti tipologichni zavisimosti.] // *Съпоставително езикознание*, 1990, № 4 – 5, 151 – 157.
- Гешев 1990а:** Гешев, В. Аналитизъм, безпадежност, изолация, деграматикализация. [Geshev, V. Analitizam, bezpadezhnost, izolatsia, degramatikalizatsiya.] // *Български език*, 1990, № 4, 293 – 306.
- Гешев 1990б:** Гешев, В. Аналитизъм и балканизми. [Geshev, V. Analitizam i balkanizmi.] // *Съпоставително езикознание*, 1990, № 4 – 5, 158 – 160.
- Куцаров 1996/2011:** Куцаров, Ив. Аналитични и синтетични прояви на съвременния български език. [Kutsarov, Iv. Analitichni i sintetichni proyavi na savremenniya balgarski ezik.] // Ив. Куцаров. *Актуална морфология*. Пловдив: Университетско издателство „Павел Хилендарски“, 2011, 128 – 135.
- Куцаров 1997а:** Куцаров, Ив. *Лекции по българска морфология*. [Kutsarov, Iv. Lektsii po balgarska morfologiya.] Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 1997.
- Куцаров 1997б:** Куцаров, Ив. Доколко българският език е аналитичен, а чешкият – синтетичен. [Kutsarov, Iv. Dokolko balgarskiyat ezik e analitichen, a cheshkiyat – sintetichen.] // Пловдивски универ-

ситет „Паисий Хилендарски“ – България. *Научни трудове*, том 35, кн. 1, 1997 – Филологии. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 1997, 59 – 69.

Куцаров 2007: Куцаров, Ив. *Теоретична граматика на българския език. Морфология*. [Kutsarov, Iv. Teoretichna gramatika na balgarskiya ezik. Morfologiya.] Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2007.

Леков 1958: Леков, Ив. *Общност и многообразие в граматическия строй на славянските езици*. [Lekov, Iv. Obshtnost i mnogoobrazie v gramaticheskiya stroy na slavyanskite ezitsi.] София: Издание на Българската академия на науките, 1958.

Маслов 1981: Маслов, Ю. С. Към типологическата характеристика на българския език. Сфера на морфологическата типология. [Maslov, Yu. S. Kam tipologicheskata harakteristika na balgarskiya ezik. Sfera na morfologicheskata tipologiya.] // *Език и литература*, 1981, № 5, 6 – 9.

Сай 2017: Сай, С. С. Лексическое распределение переходных и непереходных двухместных глаголов в индоевропейских языках: квантитативно-типологическое исследование. [Say, S. S. Leksicheskoe raspredelenie perehodnyh i neperehodnyh dvuhmestnyh glagolov v indoevropeyskih yazykah: kvantitativno-tipologicheskoe issledovanie.] // *Индоевропейское языкознание и классическая филология*, 21 (2017). <<https://iling.spb.ru/people/say/leksicheskoe.pdf>> (30.01.2021).

Славски 1990: Славски, Фр. Хронология на българския аналитизъм. [Slawski, Fr. Hronologiya na balgarskiya analitizam.] // *Съпоставително езикознание*, 1990, № 4 – 5, 264 – 267.